

Miha HUMAR*

NITKARICE

GLIVE, KI RASTEJO V ČOPKIH NA RAZKROJENEM LESU

Včasih v naravi zagledamo kakšno bitje, ki ni podobno ničemu, kar smo videli do sedaj. Takrat si pomagamo z razvrstitvijo na minerale, živali, rastline, glive ... A kaj ko tudi ta razvrstitev včasih odpove. Kas storiti, če naše »odkritje« ne ustreza uvrstitvi v nobeno izmed navedenih kategorij? V tem primeru imamo navadno opravka z glivami sluzavkami (Myxomycota). Glive sluzavke se lahko premikajo, pa niso živali, imajo spore, pa niso prave glive, rastejo na steblih, pa niso rastline. Ker so žive, zagotovo niso minerali. Zaradi sorodnosti jih kljub vsemu največkrat razvrščamo med glive, a jih imenujemo neprave glive. Razlike med pravimi glivami (Eumycota) in glivami sluzavkami se kaže predvsem v fazi rasti in v prehranjevanju. Med prave glive uvrščamo le tiste vrste, ki tvorijo hife in imajo celične stene skozi večji del ali celotni življenjski cikel ter se prehranjujejo izključno z absorpcijo (lizotrofijo).

Nitkarice (Stemonitis) so značilen rod gliv sluzavk, ki jih lahko opazimo na vseh kontinentih sveta z izjemo Antarktike. So ena izmed najlažje prepoznavnih in najlepših rodov gliv sluzavk. Rastejo tako v gozdovih zmerne pasu kot tudi tropskem pasu. Spoznamo jih po značilnih rjavih sporangijih na koncu tankih stebel. Sporangiji imajo premer okoli 1 mm, dolgi pa so od 5 mm do 20 mm. Približno eno tretjino višine sporangija predstavlja steblo. Navadno sporangiji rastejo v gostih skupinah na trhljem lesu ali razkrojeni skorji. Trosnjaki na hitro izgledajo kot čopki. Posamezen čopek ponavadi raste na površini okoli 1 cm² in le redko doseže 5 cm². Znanih je več kot 20 vrst nitkaric. Klasifikacija posameznih vrst je možna le z uporabo mikroskopa ali z izolacijo DNA. Najbolj pogoste so naslednje vrste: *S. fusca* (valujoča nitkarica), *S. splendens*, *S. axifera* (pripognjena nitkarica). Glive uspevajo tako na lesu iglavcev kot tudi listavcev. Vse omenjene vrste rastejo na

razkrojenem lesu s pomočjo razgradnih produktov, ki jih niso porabile primarne glive razkrojevalke. Značilnost gliv iz rodu nitkaric je, da v primerjavi z ostalimi glivami sluzavkami lahko rastejo na bistveno bolj suhem lesu.

Barva trosnjakov se s starostjo spreminja. Iz belega plazmodija v relativno kratkem času s površine lesa poženejo značilni čopki, sestavljeni iz posameznih sporangijev. Na začetku so svetli, ko spore dozorijo, postanejo rdečkasto rjavi, kasneje pa temno rjavi. Ko spore odletijo, znova obledijo. Trosi so okrogli, s premerom okoli med 5 µm do 8 µm. Gliva je relativno slabo raziskana, a kljub temu je znanih nekaj biotehnoloških aplikacij. Melanin, ki ga izloča gliva med drugim vsebuje tudi 3,4-dihidroksifenilalanine (L-DOPA), in bi ga zato lahko uporabili za zdravljenje bolezni živčevja. Kakorkoli, v literaturi ni moč zaslediti nobenih drugih podatkov o morebitni uporabnosti te glive.

Glive nitkarice rastejo na površini delno razkrojenega lesa (foto: M. Humar).

* prof. dr., Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana. e-pošta: miha.humar@bf.uni-lj.si